

Bestuursverslag bij de Jaarrekening 2017

1. Inleiding

2017 was een jaar van consolidatie binnen de filantropie-sector en dan voornamelijk voor de RDO als individuele nodenfonds. Dit houdt geenszins stilstand in, maar vormt een goede en stabiele basis waarop aan nieuwe initiatieven kan worden gewerkt of bestaande projecten tegen het licht kunnen worden gehouden. De ervaring leert dat zo'n omgeving ruimte biedt voor het ontwikkelen van nieuwe ideeën en om onszelf de vraag te stellen of gehanteerde procedures niet toe zijn aan aanpassingen aan bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen; met andere woorden doen we de goede dingen wel goed en dan vervolgens, als we die goed doen, doen we ze dan goed genoeg. Soms dwingt ook wet- en regelgeving tot actie. Dat is bijvoorbeeld het geval met de (Europese) invoering van de A(lgemene) V(erordening) inzake G(egevensbescherming) per 25 mei 2018, die tegen het einde van 2017 zijn schaduwen vooruit wierp. Gelukkig wordt er op veel fronten aan gewerkt, waardoor gebruik kan worden gemaakt van concepten die door collega-fondsen of door de FIN zijn ontwikkeld.

Het hele proces om te komen tot afronding van het validatiestelsel, waarmee de door de overheid gegeven vrijheid voor zelfregulering voor vermogensfondsen werd gezekerd, is in goede harmonie en trefzeker begeleidt door het bestuur van de FIN, afgerond. Er is een systeem opgezet, waarin goed bestuur en kwaliteitsverbetering (b.v. door intervisie) centraal staan.

De in het verslagjaar gedane voorstellen voor een FIN-Code Goed Bestuur, waar ook de lidmaatschapscriteria uit de FIN gedragscode in zijn ondergebracht, vormen vanaf 2018 de leidraad voor ANBI's als de RDO.

Dit betekent dat ook de RDO voldoende transparant is voor zijn doen en laten, door middel van zijn uitingen op het ANBI-deel van de website.

2. Bestuur

De werkwijze van het bestuur is het afgelopen jaar niet gewijzigd. Dit betekent dat de ingevoerde vergaderritmes zoveel mogelijk worden gehanteerd, met dien verstande dat de digitalisering ook hier steeds verder oprukt en de commissies zonder fysieke stukken (kunnen) vergaderen. Voor wat de Giftcommissie betreft is dit nog verder geperfectioneerd en wel zodanig dat alle te behandelen aanvragen van een advies worden voorzien, dat door de individuele commissieleden kan worden ingezien, zodat efficiënter kan worden vergaderd.

De Dirigerende Commissie vergaderde zoals gebruikelijk 5 maal. De Financiële Commissie heeft minder reguliere vergaderingen, maar veel informeel overleg onderling en met de vermogensbeheerders. Het afgelopen jaar is veel tijd en energie van de commissie besteed aan de diepgaande analyse van de effectenportefeuille en de o.g.-portefeuille, uitgevoerd door een externe partij. Hierover later meer.

De O.G.-commissie vergadert inmiddels in principe ook een week voorafgaande aan de D.C-vergaderingen. Hetzelfde geldt voor de Giftcommissie.

De Historische Commissie komt tweemaal per jaar bijeen, in het voorjaar en in het najaar. In de personele samenstelling van de commissies in het verslagjaar kwam een enkele wijziging.

Het Kapittel, dat in zijn samenstelling onveranderd bleef, vergaderde in zijn inmiddels vertrouwde ritme, met een Kapittelvergadering en Werkdiner in juni en een Kapittelvergadering, Ridderdag en het formele Kapitteldiner in december. Het Werkdiner stond in het verslagjaar in het teken van de langdurige schuldenproblematiek en de oplossing die daarvoor gevonden kan worden in de oprichting van een schuldenborgfonds, dat gevoed zou worden vanuit vermogensfondsen. Het daarvoor op te starten onderzoek naar de praktische en wenselijke realiseerbaarheid wordt deels door de RDO betaald. Onnodig bijna te zeggen dat de functie als netwerkbijeenkomst van deze werkdiners, steeds weer wordt bewezen. Dit maal was het ook extra nuttig voor de in groten getale aanwezige vertegenwoordigers van de diverse SUN's waarmee de RDO zich verbonden weet.

Ook dit jaar werd de Balijs van Utrecht uitgenodigd voor de installatie van nieuwe Familiaren van de Deutsche Orde, dit maal in Dresden. Helaas verhinderden agendaproblemen dat Utrecht hier acte de présence gaf.

3. Vermogensbeheer

Zoals in het bestuursverslag 2016 aangekondigd en ook hierboven al even vermeld, leidden de portefeuileanalyses tot aanbevelingen en conclusies, waarvan de belangrijkste wellicht is het voorstel om het aandeel in grond in de portefeuille als vastrentende waarde te laten stijgen ten koste van het aandeel in obligaties. Ook zal als uitvloeisel van deze analyse een van de vermogensbeheerders worden gewisseld, met het oog op het verminderen van de beheerskosten. Hiermee zijn de doelstellingen voor de zeer lange termijn veiliggesteld.

Onroerend Goedportefeuille

In verband met de conclusies van de hiervoor genoemde analyse, die door het Kapittel zijn bevestigd is er sprake van een actief aankoopbeleid. Alle aankopen zijn overigens in overeenstemming met het in 2010 vastgestelde en in 2015 bijgestelde aankoopbeleid.

Het totale bezit aan ongebouwde eigendommen en gebouwen bedroeg ultimo 2017 1.380 ha. en nam derhalve sinds 2016 met 94 ha. toe.

Effectenportefeuille

Wat het beheer betreft bleef de portefeuille ook dit jaar aan de zorg toevertrouwd van twee vermogensbeheerders.

Exploitatie

De totale exploitatie laat een negatief resultaat van ruim twee ton, waarvoor de voornaamste oorzaken worden gevonden in een grotere besteding dan begroot aan charitatieve bijdragen (+ € 142.396) en een stijging van de bestedingen aan de cultuurhistorische doelstellingen (€ 21.000). Op beide posten wordt hieronder ingegaan.

4. Giftenbeleid

Het giftenbudget is ook dit jaar weer overschreden, nu met ruim € 140.000.

Een steeds groter deel van de charitatieve bijdragen wordt besteed aan de Stichtingen voor Urgente Noden. Te weten voor 2017 € 178.000.

SUN Doesburg ging in het verslagjaar voortvarend van start. De Commandeur van Doesburg heeft zitting in het algemeen bestuur en is daardoor direct betrokken bij het werk van deze SUN. De contacten met het gemeentebestuur zijn goed en er is jaarlijks een gesprek tussen de burgemeester en de portefeuillehouder sociaal domein met de Commandeur en de secretaris. Bijna gelijktijdig startte SUN Rheden. Helaas is het door ons bepleitte model waarbij de bureau-coördinator tussen SUN Rheden en SUN Doesburg worden gedeeld, om persoonlijke reden gesneuveld. Voor beiden geldt overigens dat het werkgebied zich over meerdere gemeenten zou moeten uitstrekken, wat de effectiviteit van deze vorm van hulp op een breder vlak zou kunnen doen neerslaan. De RDO heeft aangeboden bij het verkrijgen van dat bredere draagvlak behulpzaam te zijn. Ook voor Rheden geldt dat de Commandeur, in dit geval van Dieren, namens de RDO in het algemeen bestuur vertegenwoordigd is.

SUN Twente werd weliswaar ook begin 2017 opgericht, maar kende wat aanloopproblemen, waaronder de ontwikkeling van een website, waardoor pas in oktober van dat jaar daadwerkelijk kon worden gestart. In de laatste drie maanden van 2017, dat het bureau actief was, werd wel een beeld zichtbaar dat er, zeker gezien de sociale kaart in Almelo, veel behoefte is aan deze voorziening. Ook voor SUN Twente geldt dat een uitbreiding richting de aanliggende gemeenten actief moeten worden bevorderd om ook hen aan te laten haken. Daarvoor is ook de inzet van het netwerk van de RDO aangeboden, waarvan zonder twijfel gebruik zal worden gemaakt. De Commandeur van Ootmarsum heeft zitting in het Algemeen Bestuur.

Over de overige SUN's zijn geen bijzonderheden te melden. SUN Lekstroom, die door de RDO structureel van een financiële steun wordt voorzien, voert ook de coördinatie van SUN Krimpenerwaard. In het algemeen bestuur van deze SUN heeft de Commandeur van Schoonhoven plaatsgenomen.

SUN Groningen "bedient" ook de gemeente Tynaarlo en sedert kort ook de gemeente Noorderveld. De Commandeur van Bunne is hier door een algemeen bestuurslidmaatschap nauw bij betrokken.

Het is belangrijk te constateren dat de betrokkenheid van de Commandeurs bij hun Commanderie zeer gebaat is door de rol die zij in de besturen van de respectieve SUN's spelen. Dat betekent dat het streven, vanaf 2006 ingezet, om de Commandeurs meer te binden aan hun Commanderie bijna organisch gestalte krijgt.

Naast de genoemden geldt dat ook voor Leiden, Delft (Commandeur Maasland). Het leidt ook tot grotere betrokkenheid bij allerlei andere initiatieven die in deze gemeenten worden genomen, waardoor de RDO steeds meer lokaal een gezicht krijgt.

Aan het einde van het jaar is een introductie van SUN verzorgd door de directeur van SUN Nederland en de secretaris in een gemeenteraadscommissie in Tiel, met het oog op een ontwikkeling van een noodhulpbureau. De respons was positief, doch de naderende gemeenteraadscommissies met mogelijk andere wethouders, vertraagde het verdere proces. Dit zal in het tweede kwartaal van 2018 weer worden opgepakt. Ook zal dan werk gemaakt worden om te komen tot oprichting van een SUN Walcheren of misschien SUN Zeeland.

In het verslagjaar zijn stappen gezet om te komen tot een meer gestroomlijnde procedure voor behandeling van de aanvragen van de verschillende stichtingen Present, die de RDO ondersteunt. Dit zal in 2018 zijn resultaten afwerpen.

Belangrijk voor de uitvoering van het beleid, terzake van deze stichtingen, bijvoorbeeld ook Leergeld, is dat de jaarlijkse bijdragen worden gefundeerd op een deugdelijke verantwoording achteraf van de bestede giften en een dito begroting voor het komende jaar. Op deze wijze wordt dus ieder jaar beoordeeld of een lokale stichting “in de prijzen” valt. Ook hier is sprake van een, de verschillende Stichtingen Present bij elkaar geteld, aanzienlijk beslag op de middelen. Met ingang van het volgend jaar zal dit, naast de bestedingen in de SUN's in de begroting zichtbaar worden gemaakt.

Een bijzonder project waaraan besloten is bij te dragen is “De Compagnie” van Gevangenzorg Nederland, gericht op het nog tijdens de detentie voorbereiden van gedetineerden op terugkeer in de maatschappij. Dit project wordt uitgevoerd in de P.I. in Krimpen aan den IJssel, met medewerking van Justitie en het Gevangeniswezen en gedragen door vrijwilligers. De RDO heeft zich voor een paar jaar aan dit project verbonden.

5. Cultuurhistorie

Het jaar 2017 was het tweede jaar van conservator Renger de Bruin. In de zorg voor het archief werd de in april 2016 gesloten dienstverleningsovereenkomst met Het Utrechts Archief (HUA) voortgezet. Het Oud-Archief (1200-1811) is begin 2017 integraal overgebracht naar het depot van HUA (met uitzondering van de charters). In dit depot heeft archiefmedewerker Henk Hovenkamp de bestanden gecontroleerd en de inventaris waar nodig aangepast. Vervolgens zijn de stukken herverpakt in zuurvrij papier en in zuurvrije kartonnen dozen, waarna ze teruggebracht zijn en op vrijgemaakte planken achter in de kluis geplaatst. Niet alle problemen rond identificatie van stukken konden worden opgelost. Kort voor het einde van het jaar is Henk Hovenkamp in het Deutsche Huis begonnen met het controleren van de charters. Tijdens het verblijf van de stukken bij HUA konden onderzoekers daar terecht. Geïnteresseerden zijn ook verder geholpen door informatieverstrekking per telefoon en per e-mail. Ook zijn foto's voor publicaties geleverd, bijvoorbeeld een zegel van Jan van Brederode voor de komende derde druk van het boek Nobel Streven door Frits van Oostrom.

De conservator houdt zich naast het archief ook bezig met het beheer van de overige delen van het roerende erfgoed waarvan de portretreeks van de landcommandeuren het pronkstuk is. Een samengestelde grote prent van de Balijs Biesen is gerestaureerd en opnieuw ingelijst, teruggekeerd in de expositieruimte.

In 2017 zijn er stukken uit de collectie uitgeleend voor exposities: een charter voor een tentoonstelling over de kerk van Rijswijk in Museum Rijswijk en het eerste paneel van de portretreeks voor een tentoonstelling over Jeruzalem in het Jüdische Museum te Berlijn. Met een werkgroep uit Schoonhoven, die de eerdere tentoonstelling in Maasland uit 2016 in gewijzigde vorm wil overnemen, zijn gesprekken gevoerd over een bruikleen. Deze expositie is uitgesteld tot de herfst van 2018. Over een bruikleen aan de RDO door de Vereniging Overijsselsch Regt en Geschiedenis (VORG) heeft de conservator de afgesproken rapportage verzorgd.

Over de collectie en de geschiedenis van de RDO heeft de conservator lezingen gehouden voor een breed geïnteresseerd publiek: Probusclub Vleuten-De Meern en de afsluiting van Kerken Kijken, de groep Kaffeeklatsch van Vereniging voor Vrouwen met een Academische Opleiding, de Zuid-Koreaanse ambassadeur, studenten van de Universiteit Leiden en leden van de RDO zelf. Wetenschappelijke lezingen door de conservator waren er op conferenties in Londen, Torun (Polen) en Wenen. De Londense conferentie *Piety, Pugnacity and Property* vormde deel 7 in de reeks *Military Orders Conferences. Die Ritterorden in den regionalen kirchlichen Strukturen (Diözesen, Pfarreien, andere geistliche Institutionen)* was de negentiende aflevering van *Ordines Militares*, georganiseerd door de Universiteit van Torun. De Bruin heeft op deze conferenties een bijdrage geleverd over het religieuze toelatingsbeleid en de religieuze identiteit van de RDO. Op de conferentie *Musik an geistlichen Höfen in der Frühen Neuzeit unter besonderer Berücksichtigung des Deutschen Ordens* heeft hij een presentatie gegeven over landcommandeur Unico Wilhelm van Wassenaer, die als componist is ontdekt. Op de Londense conferentie heeft promovendus Jerem van Duijl een presentatie gegeven over zijn onderzoek naar het landbezit van de Balijs van Utrecht. Dit promotieonderzoek verloopt zeer spoedig. Een praktische toepassing daarvan is een bestand waarin van percelen uit het huidige ordebezit snel kan worden vastgesteld of ze tot het historisch bezit behoren dan wel betrekkelijk recent zijn verworven. Dit bestand kan dienen als beslisinstrument voor het al dan niet verkopen van landerijen.

De conservator fungeert ook als secretaris van de Historische Commissie van de Balijs van Utrecht. Deze commissie is in 2017 tweemaal bijeen geweest, in maart en in oktober. Tijdens de bijeenkomsten is vooral gesproken over het historisch onderzoek, de samenwerking met Het Utrechts Archief en de verzoeken tot financiële ondersteuning. Subsidies zijn verleend aan de Cunerakerk in Rhenen voor de tentoonstelling over de Reformatie in Rhenen en aan de Pieterskerk in Leiden voor de restauratie van het Van Hagerbeerorgel.

Een bijzonder evenement op cultuurhistorisch gebied was de studiereis naar Apulië.

6. Personeel en bureau

In het verslagjaar hebben zich geen wijzigingen in de bestaande formatie voorgedaan. De sollicitatieprocedure voor een nieuwe secretaris nu de huidige, Mr J.C. van Hasselt medio 2018 met pensioen gaat is opgestart, welke procedure begin 2018 met een positief besluit tot benoeming van Drs. J.S.A. Montauban van Swijndregt werd afgerond. De formatie bleef staan op 2,4 fte.

Vastgesteld en goedgekeurd, Utrecht, 19 juni 2018